

ECONOMY
Planning

LABOR

Morale

Completion

Norms

Shock workers

Planning

Inner life

INDUSTRY

Production

Glass and ceramics

Difficulties in production

FINANCE

Banking

ITEM NO 8067/52

CZECHOSLOVAKIA

I/6397
18 June
S/MP

COMMUNIST REGIME'S PAINS TO INCREASE WORKERS
PRODUCTION FAIL

SOURCE MUNICH : A 31-year old administration clerk from KARLOVY VARY district, who came to Western Germany at the beginning of May 1952. The introduction has been written by an economy expert, who is now living in NÜRNBERG.

DATE OF OBSERVATION : Till May 1952.

Po ovládnutí hospodářského života bylo hlavní snahou komunistů dosáhnout zvýšení pracovní morálky a produktivity v hospodářském podnikání.

Jedním z hlavních prostředků v tomto snažení měl být systém organizačních opatření v provozu a administrativě jednotlivých hospodářských jednotek. Tento systém byl založen na plánovaném hospodářství a byl nazván "SPH systém" /Socialistické podnikové hospodářství/; měl být zdokonalován na základě získaných zkušeností a předkládaných zlepšovacích návrhů organizačních.

Příčinou celého tohoto úsilí byla nízká pracovní produktivita v hospodářském podnikání, která se po násilných zásazích do hospodářského života po únorovém puči v r.1948 v hospodářském životě ČSR projevila.

Ve skutečnosti všechny dosavadní snahy komunistů o zvýšení pracovní produktivity za pomoci SPH systému ztroskotaly. V dnešním komunistickém hospodářském podnikání se projevuje značný chaos především na poli organizačním, který je způsobován :

- a/ stálými přesuny majetkových podstat /rozdělování, přeřazování a slučování závodů/,
- b/ stále novými pracovními osnovami, které se vydávají, ale které nikdo nestačí prostudovat,
- c/ nedostatkem zkušeností s novými pracovními methodami,
- d/ nedostatkem odborných kancelářských sil,
- e/ všeobecným poklesem pracovní morálky.

/more/

Tento chaos se projevuje ve všech organizačních zařízeních v provozu i administrativě, především :

- a/ v rozpočtovnictví: při sestavování rozpočtů /rozpočtuje se často pozadu pro nedostatek času/, při dodržování rozpočtů /zejména rozpočtovaných akumulací/, při kontrole rozpočtů;
- b/ ve financování: při styku se státní bankou /zejména při poskytování úvěru, přejímání inkasa a uhrad/;
- c/ v kalkulaci
- d/ v provozních odpočtech: Zde se stále vyskytují případy, kdy odpovědní zaměstnanci nedovedou rozlišovat náklady jednicové od režijních, takže jsou tyto často omylem zaměňovány;
- e/ v účetnictví: finančním /zejména následkem častého měnění názvů firem, s nimiž se obchoduje/, provozním investičním skladovém /zde dělají potíže zejména nezaúčtované příjmy při opožděné fakturaci a difference inventurního stavu proti kartotékovému/, mzdovém /reklamace mezd se strany zaměstnanců nabývají stále většího rozsahu/;
- f/ v bilancování:

Neúspěch komunistů s SPH systémem má své následky. Vyvolává nespokojenost mezi zaměstnanci v důsledku vládnoucího chaosu a je jednou z příčin trvalé nízké pracovní produktivity v hospodářském podnikání dnešního komunistického režimu v Československu.

x x x

V roce 1949, kdy bylo vydáno vládní usnesení o zrušení velkých národních podniků a jejich reorganizaci v menší celky, byla současně provedena i příprava k zavedení SPH /Socialistického podnikového hospodaření/ povinně ve všech národních podnicích. Jednotlivé nově vytvořené národní podniky měly za úkol vypracovat první finanční plán na rok 1950. Celému plánu se však nevěnoval dostatek péče a vycházelo se z nepřesných podkladů, takže se během roku vyskytlo mnoho a namnoze značných odchylek. Nadřízené orgány se dívaly na tyto plány shovívavě, jelikož si byly vědomy toho, že celá reorganizace se dělá překotně a neorganizovaně.

x x x

Z podstaty národního podniku "Stepo" /Spojené továrny na technický porcelán, n.p. KARLOVY VARY/ bylo vytvořeno 7 menších národních podniků. Podnik vznikl v roce 1946 znárodněním 5 hlavních závodů na výrobu technického porcelánu; dále bylo do něho začleněno 6 konfiskátů, které však až do roku 1948 včetně měly samostatné účetnictví

/more/

a vlastní bankovní spojení. Finančnímu styku s podnikovým ředitelstvím sloužily spojovací účty, které se však v celkové bilanci vypouštěly.

Kmenovým závodem se stal závod ve STARÉ ROLI s přidruženými závody ve STRUŽNÉ, AŠI, LUBECH a HROZNĚTÍNĚ. Do STARÉ ROLE byla později převedena pozůstávající agenda ze starého podniku. Vznikly dále podniky: "Merklínská porcelánka", "Lounská porcelánka", "Elektrokeramika PRAHA", "Jizerské porcelánky" a konečně "Křikonošské porcelánky". Mimoto byl přemístěn EVÚ /Elektrotechnický výzkumný ústav/ ze STARÉ ROLE do HRADCE KRÁLOVÉ, do bývalé továrny fy. Pilnáček.

Prodej výrobků všech podniků, vyrábějících technický porcelán, byl soustředěn jednak u Prodejny stavit a keramiky v KARLOVÝCH VARECH, jednak u již dříve zavedené společnosti "Keramik, vývozní a dovozní a.s.". PSK /Prodejna stavit a keramiky/ zprostředkovala prodej národním podnikům a fakturovala odběratelům sama na základě konsignací, zaslaných ze závodů jednotlivých podniků. Výrobky prodávala za nově utvořené ceny a vyrovnávala cenové rozdíly, neboť do r.1949 stále ještě kalkulovaly závody individuálně a nejednotně; takže se stávalo, že některý výrobek prodával též národní podnik za různé ceny. Podniky přispívaly PSK na režii 2,44% z dosaženého obrátu, resp. fakturace.

DELIMITACE. Kmenový podnik "Stepo", STARÁ ROLE, byl pověřen delimitací a likvidací majetkové podstaty v zásadě pouze investiční majetek v bilanční hodnotě /včetně opravek/, zásoby surovin, materiálu, rozpracovaných a hotových výrobků, pokladni hotovost a závazky nebo pohledávky se zaměstnanci. Dále převzaly v některých případech závazky za místními úřady a přechodné položky aktivní i pasivní. Rozvaha těchto podniků k 1.1.1950 byla tedy bez odběratelů, dodavatelů nebo bankovních závazků či pohledávek. Rovnováha počáteční bilance byla vytvořena základním kapitálem. Kmenový podnik "Stepo", okleštěný o převážnou část investičního majetku a zásob, zadlužený jednak u Státní banky cca. 90 mil. Kčs, jednak u investiční banky cca 160 mil. Kčs /zadlužení vzniklo hlavně v důsledku výstavby nového závodu v LOUNECH, který sám investoval 100 mil. Kčs/, pozbyl rovnováhy ve své zahajovací rozvaze na straně pasiv měl kuriozní znaménko - /minus/ před vlastním kapitálem /aktivní pasiva/! Kmenový podnik převzal též ztrátu za rok 1949.

Podnikohospodářský odbor ve STARÉ ROLI převzal finanční účetnictví ve velmi špatném stavu. Likvidační skupina, která měla za úkol uvést účetnictví do pořádku, uzavřela pouze jednotlivé účty a sestavila bilanci, aniž by se starala o vyčištění osobních účtů. Předala v bilanci na 3.000 nejasných účtů odběratelů a dodavatelů; dodnes nejsou ještě všechny tyto účty vyrovnány. Finanční účtárna starého podniku trpěla nedostatkem kvalifikovaných sil a neustálá fluktuace a výměna vedoucích oddělení vnesla do účetnictví chaos a nepořádek.

Jelikož se v roce 1949 začínalo s pokusy o zavedení investičního účetnictví pro celý národní podnik a účetních byl nedostatek, nebylo k rozhodnému dni přesných záznamů o jednotlivých investičních

/more/

předmětech na závodech. Závody si vyměňovaly navzájem stroje a zařízení, aniž by podávaly hlášení ústřední účtárně. Podnikohospodáři na nových podnicích spolu s investory pracně sestavovali přehledy o investičním majetku jednotlivých závodů. Byla sice provedena inventura, ale ani na tuto nebylo spolehnutí, jelikož se prováděla ledabyle. V mnoha případech se musela pouze stanovit odhadní cena, aby vůbec investice měla nějakou hodnotu.

Závod STARÁ BOLE má lístkovnici s 3.000 kusů investičních předmětů. Celková sestava o investicích musela souhlasit s finanční účtárnou na účetní třídě 0. Zařízení bývalého podnikového ředitelství bylo rozebráno nově zřízenými podniky, což ještě více ztížilo delimitační práce. Na základě delimitační rozvahy k 31.12.1949 byla vypracována zahajovací rozvaha k 1.1.1950 s návrhem na upravu kmenového jmění. Kmenové jmění se dělilo na :

a/ investiční jmění

b/ oběživé jmění.

Správná výše investičního jmění se vypočítala na př. takto :

Investice	200	Investiční jmění	90
Pohledávky vůči invest. dodavatelům	-	Závazky vůči invest. dodavatelům	20
		Závazky vůči Inv. bance	80
		Odpisy	10

Součet	200	Součet	200
--------	-----	--------	-----

Oběživé jmění bylo stanoveno nadřazeným orgánem, v případě "Stepo" Československými keramickými závody, PRAHA /ČKZ/. Bylo vypočteno v poměru ke stavu zásob příslušného podniku a celkové částce, stanovené příslušným ministerstvem pro sektor ČKZ. Zde bylo již přihlíženo ke skutečnosti, že národní podniky mají nadměrné zásoby a proto tedy bylo jmění stanovené na zásoby o hodnotě nižší, nežli hodnota zásob materiálu a rozpracovaných a hotových výrobků. "Stepo" mělo zásob na skladech za cca. 35 mil. Kčs a jmění bylo stanoveno na 13,5 mil. Kčs.

Obě položky, představující základní kapitál, se účetně zachytily v účtové třídě 9 s proti položkou v účtové třídě 2, jako pohledávka za Fondem národněhospodářství /FZH/. Teprve koncem roku 1950 byla provedena dotace kmenového jmění částkou asi 160 mil. Kčs a FZH zaplatil i uroky od 1.1.1950. FZH, který dosud vyrovnával ztráty národních podniků a založil jejich jmění, byl rovněž zrušen. Eventuelní staré pohledávky nebo závazky před 5. květnem 1945 vzniklé, vyrovnával FZH v roce 1951 jenom ve velmi nutných případech.

SPH - Socialistické podnikové hospodaření.

Na základě zkušeností účetních kapacit býv. Baťova koncernu vydal SUP směrnice pro zavedení systému SPH v národních podnicích. Účetnictví SPH mělo být zavedeno povinně ve všech podnicích a mělo být

/more/

jednotné. To se však neuskutečnilo, protože podnikohospodáři podle svých vlastních zkušeností a znalostí zaváděli individuální účetní techniku, která byla prakticky v každém sektoru jiná. Začátky byly velmi těžké, neboť chybělo patřičné zařízení a hlavně odborné pracovní síly na zdoření nových ukolů. Největší starostí podnikohospodářů bylo dodržování termínů pro rozpočty, měsíční uzávěrky a kontrolní sestavení. Při této honičce za termíny se nakonec nehledělo na věcnou správnost závěrek a rozpočtů; podstatně správné součty postačovaly.

Sektor ČKZ měl několik organizačních skupin, které se měly stát nástroji zavádění SPH v národních podnicích. Výsledek však byl žalostný, neboť lidé, kteří měli instruovat podniky o SPH, neměli v mnohých případech ani základní znalosti účetnictví. Většina z nich se teprve učila. /Organizační skupina pro technický porcelán zaváděla v podniku SPH, když již byl ve skutečnosti zaváděn vlastními lidmi z podniku. Při tom zaplatil podnik za tři neděle činnosti skupiny 7 organizátorů přes 300.000 Kčs./

Podnik sestavil pro každý závod seznam středisek podle skupin /oblastí/, na př. oblast materiálová, výrobní, všeobecná, obytová a neutrální. SPH je založeno na zásadě, že jednotlivá střediska předávají, resp. prodávají výrobky nebo práce a výkony za předem sjednané ceny dalším střediskům. Finanční účtárna pronikovala jednotlivé prvotní náklady nebo výnosy do třídy 3 nebo 8. Na základě průpisů deníků finanční účtárny převzala provozní účtárna přes spojovací účet náklady do třídy 4 a výnosy do třídy 5. Časový rozvrh nákladů nebo výnosů se děl jen v pracovní účtárně s použitím třídy 6. Příkladně byl zaplacen účet za nájemné a telefonní stanice na rok dopředu. Provozní účetní rozdělal částku na 12 dílů a každý měsíc převáděl do nákladů částku, kterou odepsal z rozvrhu. Finanční účtárna zaknihovala účet později a provozní účtárna převzala tuto částku k tíži časového rozlišení. Takto se postupovalo při zachycování příspěvků nadřízeným orgánům a při tvoření pasivních i aktivních rezerv. Náklady a výnosy se zachycovaly ve výkazech samosprávy středisek.

Příklad postupu při vyčíslení výsledku přípravný hmot:

Kalkulace uznala za určitou jednotku částku /buď tunu nebo kg/, která se rovnala výnosu střediska. Náklady se dělily na jednicové a režijní. Režijní náklady měly své vlastní uznání dle předem určené výše v % přírážky střediska. Kalkulace hmoty pro výrobu porcelánu se stanovila dle skladových cen surovin /skladová cena včetně nákladů na dopravu a pod / plus skladová přírážka. Dále dle pracovního postupu a výkonových norem v ukolových mzdách. Režijní přírážka střediska se vzala dle zkušeností nebo odhadem; během roku se přírážka neměnila. V případě, že se uskutečnil nějaký zlepšovací návrh, zatěžovalo se interně příslušné středisko za náklady, které byly ušetřeny s protipoložkou ve prospěch kalkulačního středisku. Když náklady režijní činily 10.000 Kčs, jednicové 20.000 Kčs a dle kalkulace bylo uznáno množství hmoty v hodnotě 30.000 Kčs za předané, byl účet samosprávy vyrovnán a svědčilo to o dobrém hospodaření. Často

/more/

se však stávalo, že středisko nemělo takovou rovnováhu a vykazovalo třeba strátu, resp. vícenáklady na režii a zisk na jedincových nákladech. Na jedincovém materiálu se prakticky nemohlo nic vyzískat, ale nepřesnými údaji na výrobních a odváděcích výkazech samosprávy sledovaly rozdíly mezi rozpočtovanými částkami /náklady a výnosy/ dle jednotlivých měsíců.

Výsledky jednotlivých středisek se přenášely na sestavení /banku/, která vykazovala celkový výsledek závodu nebo podniku za určité období. Závěrka se předkládala na tiskopisu, který vystavila finanční učtárna a provozní učtárna doplnila udaji o spotřebě materiálu, časovém rozvrhu nákladů a pohybu rozpracovaných a hotových výrobků. Odpisy investic se finančně neproknihovávaly, rovněž bankovní úroky a úroky z kmenového jmění.

Rozpočty.

sestavovaly národní podniky vždy na jedno čtvrtletí dopředu a jednotlivě na měsíce. Směrnice pro vypracování rozpočtů se velmi často měnily a stávalo se, že byly vydány již v průběhu příslušného čtvrtletí, takže se někdy, zvláště na počátku roku, rozpočtovalo pozadu za období, které již mezitím uplynulo. Na rozpočet se kladl velký důraz a podnikoví hospodáři se měli držet při vydávání peněz v rámci rozpočtovaných částek. Na základě výrobního plánu spolu s rozpisem výroby na jednotlivá střediska sestavoval se rozpočet. Provozní účetní spolu s kalkulátem závodu na těchto základech postavili výrobní a odváděcí výkazy středisek. Náklady režijní se ponejvíce odvozovaly z praxe. Vedoucí středisek plánovali totiž ve většině případů příliš vysoké náklady a i když byly někdy neodstatněné, byli podnikoví hospodáři nuceni tyto snížit, neboť museli vždy dodržet plánované akumulace dle finančního plánu. Akumulace zahrnovala jednak čistý zisk, dan výtěžkovou a odvody úroků z kmenového jmění, které však byly v plánu na rok 1952 již vypuštěny. Podniky, které se neřídily finančním plánem, musily své rozpočty přepracovat. V systému aktivních rozpočtů se pokračovalo, i když podnik nebo závod pravidelně vykazoval ztráty. Podnik odváděl rozpočtované zisky a dan výtěžkovou i tehdy, když prodělával. Na konci roku teprve žádal o vrácení odvedených částek.

Skladové účetnictví.

V systému SPH zastávalo skladové účetnictví nemalou úlohu, neboť vyrovnávalo cenové odchylky. Do účetního stavu přijímalo suroviny a materiál za skladové ceny, které se vypočetly dle zkušenosti a podkladů z minulého roku. Dále vyřešilo nedostatky při opožděném fakturování dodavatelů, takže zboží, které přišlo do továrny, mohlo být převzato do výroby i kalkulace. Tomu se říkalo nezaúčtovaný příjem, který v n.p. "Stepo" dosahoval až milionových částek, neboť někteří dodavatelé fakturovali až s měsíčním zpožděním. Vyšel sice zákon o nutnosti okamžité fakturace a podnik mohl dodavatele penalizovat za opožděné fakturování, ale ani to někdy nepomáhalo, neboť na př. uhelné podniky měly státní ulevu, takže zde byla výjimka, která obcházel

/more/

nařízení o bezprostřední fakturaci při vyskladnění zboží, nejdéle do 14 dnů. Skladové účetnictví předávalo spotřebu provozní účtárně již rozdělenou podle jednotlivých středisek. Finanční stavy skladového účetnictví se neproknihovávaly během roku ve finančním účetnictví. Teprve ku konci roku vyrovnala finanční účtárna stavy zásob na inventuru s vyknihováním cenových rozdílů do nákladů. Každý měsíc se sestavovalo kontrolní hlášení o stavech zásob a tam, kde se stavy zvyšovaly, musilo být přiloženo patřičné odůvodnění.

Investiční účetnictví

Investiční účetnictví se teprve vlastně ve všech závodech zavádělo, ale nenavazovalo na systém SPH. Odpisy investic se jen během roku reservovaly a většina podniků zatěžovala společně středisko závodu globálně za všechny ostatní střediska. Nepřihlíželo se k opotřebování strojů a zařízení, nepřihlíželo se ani k místním přesunům investic v rámci závodu nebo podniku. Hlášení investorovi o přemístění investic se dělo nedbale, takže investice se zjišťovaly ku konci roku inventurou. ČKZ měly zvláštní organizační skupinu, která prováděla očíslování investic, avšak když byl podnik převzat v r. 1951 Československými závody sklářskými, bylo nařízeno číslování nové, takže se nakonec v číslování vůbec nikdo nevyznal. Nakonec se zjistilo, že některá zařízení a stroje, nebo elektrické motorky byly již vyřazeny z provozu a byly pak odepsány na účet škod. Karty investičního účetnictví, srovnané dle středisek a opatřené příslušným účtem finanční účtárny, obsahovaly údaje o nákupu stroje neb zařízení, dále dodavatele a odpisy. Výše odpisů se určovala pro skupinu jednotně a průměrné odpisové číslo činilo cca. 6%. Hodnota odpisů se odváděla každý měsíc dle finančního plánu. V roce 1950 vyšel oběžník o technice provádění investičních předmětů mezi národními podniky. Jelikož si podniky dosud navzájem prodávaly investice a toto neodpovídalo socialistickému hospodářství, bylo nařízeno, aby se převody děly souvztažnou měnou kmenového jmění. Národní podnik který investici předával, vypracoval návrh na převod, který musel být schválen nadřízeným orgánem, po př. ministerstvem, šlo-li o převod mezi příslušnými ministerstvy. Investice se předávaly za účetní zbytkovou hodnotu.

Finanční účetnictví

Na základě směrné účtové osnovy vypracovaly národní podniky návrhy na vlastní účtové osnovy, které však podléhaly schválení nadřízeného orgánu. Každým rokem byla účtová osnova měněna, což některak nepřispívalo k přesnému kontování účetních dokladů. V důsledku nedostatků odborných účetních sil se jednotlivé osobní účty zanedbávaly a vykazovala se salda, která neodpovídala skutečnosti. Při zavádění systému SPH se finanční účtárna dost přehlížela a někteří instruktoři tvrdili, že finanční účtárna jako samostatný celek neexistuje. Přehlížela se prostě skutečnost, že finanční účtárny ve většině podniků, zejména kmenových, nejsou na výši a že by potřebovaly větší pozornosti, aby se zbavily starých, nevyřízených záležitostí. Tak se stávalo, že finanční účtárna dávala provozní účtárně nepřesné podklady. Bilance za rok 1949 byla sice sestavena teprve v černu 1950, ale ani do té doby se většině národních podniků nepodařilo vše vyčistit. Některé větší podniky, jako např. "Spolek pro chemickou a hutní výrobu" ještě v roce 1951 měly likvidační oddělení, která se zabývala starými věcmi úplně odděleně od běžné účetní agendy. V roce

1950 se započalo s čtvrtletními uzávkami až teprve v měsíci srpnu. Čtvrtletní závěrka vycházela z podkladů provozních a doplňovala svoje záznamy, jako odpisy a rezervy, časová rozlišení a pod.: do účtů finanční účtárny na formulářích. Dále se sestavovalo kontrolní hlášení jako protihlášení rozpočtových stavů. Při bilancování se vyskytovaly potíže rázu technického, neboť proknižování provozních případů naráželo na nutnost sestavení 13. měsíční uzávěrky, aby mohla jednotlivá střediska uzavřít svoje účty. Ků konci roku se totiž nahrmulo tolik dodatečných dokladů, že se knihovaly ještě v dubnu příštího roku. Bilance byly kontrolovány nadřizemými orgány značně povrchně.

Provozní účetnictví.

V provozním účetnictví se snad laborovalo nejvíce, neboť o tom svědčí stohy starých nepotřebných tiskopisů a formulářů ve skladech všech národních podniků. Baťáv systém ovládal v r. 1949 - 50 úplně názory odborníků a systém SPH se zaváděl bez ohledu na místní poměry podniků a závodů, bez ohledu na stav finančního účetnictví. Dnes je tento systém označován za papírování a je zatlačován novým objevem - chozrasčotem. Organizační skupiny, které nejvíce času věnovaly provoznímu účetnictví, byly v roce 1951 zrušeny a na jejich místo nastoupily t. sv. katedry. Tyto měly za úkol studovat možnosti zavedení chozrasčotu. Měsíční provozní závěrky vyžadovaly mnoho námahy od provozních účetních a tímto nikdy nezbyval čas na to, aby zjištěné výsledky nějak rozebírali. Termíny 14 - 21 dní nebyly sice krátké, ale jelikož doklady z provozu docházely značně opožděně, vyse-
dávali účetní do noci nad výkazy samosprávy. Na závodních konferen-
cích se sice konaly porady o dosažených výsledcích, ale bez valného úspěchu, neboť mistři, i když byli jakž takž školení na Škole práce, nerozuměli účetnictví a neustále zaměňovali pojem jednicových s režijními náklady. Předkládali chybné výrobní výkazy a právě na závo-
ních konferencích se nakonec zjistilo, že výsledky nejsou správné. Mnohdy i sám provozní účetní chyboval při vypracovávání závěrek a tak nezhlývalo nic jiného, než nepovšimnout si nepříznivého výsledku. Největší rozdíly ve výsledcích vznikaly inventurními rozdíly, které se vždy za čtvrt roky vyknihovávaly. Nedostatek se projevoval hlav-
ně při předávání rozpracovaných a hotových výrobků; mistři totiž jeden od druhého předávací lístky jednoduše opisovali! Potíže se rovněž vyskytovaly u vrácených dodávek izolátorů k opravě. Na roz-
počtované náklady a výnosy středisek nebylo spolehnutí, neboť výro-
ba se neustále měnila a téměř nikdy nebyla dodržena tak, jak byla naplánována.

Financování národních podniků v r. 1951.

V roce 1951 došlo ve vývoji socialistického hospodaření k dalším změnám; bylo to hlavně zavedení bankovní kontroly nad národními pod-
niky. FZH přestal fungovat a Státní banka se stala dozorcím a sank-
čním orgánem ministerstva. V případě, že národní podnik nedodržel termíny pro závěrky a rozpočty, mohla banka na příkaz hlavní správy při ministerstvu zarazit propísláční inkasních příkazů. Státní ban-
ka převedla k 1.1.1951 z běžného účtu národních podniků různé úvěry. V první řadě to byl účet faktur, který se zvyšoval dle obrátu, resp. fakturace podniku. Na tomto účtě banka proknižovala inkasní příkazy

s protipoložkou na běžném účtě národního podniku. Při výplatě odběratele byl účet faktur vyrovnán. Dále poskytl banka úvěry na stráty běžného roku, na odvody zisku a danové přeplatky. Státní banka poskytovala též úvěr na nadměrné a sezonní zásoby, které nebyly podloženy kmenovým jmením. Dle finančního plánu na rok 1951 vypočetly národní podniky na základě spotřebních norem limitní stavy surovin, pomocného materiálu a zpracovaných a hotových výrobků. Již v tomto plánu se přihlíželo ke snižování nadměrných zásob a do 30. 6. 1951 povolala banka za tímto účelem úvěry za normální urokovou sazbu. V případě, že se národnímu podniku nedostávalo peněz, obdržel zvláštní úvěr za zvýšenou sazbu 7.25% - podniky kupovaly t. zv. "na volném trhu".

Oběživé jmění podniku bylo vypočteno pouze na zásoby materiálu, zpracovaných a hotových výrobků. Dále pak na 14-denní fakturaci, výplaty mezd a platů a konečně na hotovosti pokladen. Na jiné staré finanční závazky a pohledávky jmění stanoveno nebylo, takže v mnoha případech docházelo k samofinancování podniků. Na př. "Stepo" mělo velké pohledávky a závazky z dřívějších let a při jejich likvidaci docházelo k finančním převodům, na které často nebylo peněz. Od 1. 7. 1951 poskytovala banka úvěry za zvýšenou urokovou sazbu i na zásoby, aby se národní podniky snažily tyto snížit. Banka kontrolovala výši zásob i dle druhů, tedy materiál a zpracované i hotové výrobky zvlášť a účtovala u jednotlivých překročení limitů vyšší urok, i když celkový součet zásob limitní hranici nepřekračoval. Ku konci minulého roku pak banka zaváděla další zotřetí; vykazovali běžný účet dluh, převáděla jej na stále dražší a dražší úvěry, posledně na 15% a nakonec zaražení úvěru vůbec.

Mzdové úhrny.

Dle usnesení zasedání ÚV KSČ byly zavedeny v březnu 1951 mzdové úhrny, které měly odbourat neproduktivní a černé mzdy nebo platy. Mzdové úhrny se sestavovaly na čtvrtletí dopředu odděleně na jednotlivé měsíce. Vycházelo se z rozpočtu dílen a středisek, takže se postupovalo souběžně s rozpočtem finančním. Mzdový úhrn se sestavoval i na II. a IV. čtvrtletí a součet těchto mzdových úhrnů spolu již s vyplacenými mzdami musil souhlasit s finančním plánem na rok 1951. Mzdové úhrny na III. a IV. čtvrtletí se však nevypracovaly na měsíce, nýbrž teprve vždy při počátku příslušného kvartálu.

Mzdový úhrn se dělil na "D" - dělnický, "TM" - mistři a technici a "A" - administrativní. Přesčasové příplatky, mzdy za dovolené a svátky, brigády a pod. se oddělovaly. Národní podnik vyplnil na základě výplatních listin mzdové výběrky, které předložil bance a žádal výplatu peněz. Při překročení mzdových úhrnů se přihlíželo jak k absolutnímu, tak i k relativnímu překročení. Podkladem pro výpočet relativního plnění mzdového úhrnu bylo plnění plánu v plánovaných cenách /Pc/. Žádost o překročení mzdových úhrnů se předkládala hlavní správě ministerstva průmyslu, který tuto doporučil Státní bance v Praze. Odtamtud přišel v kladném případě příkaz pobočce St. banky

/more/

k výplatě příslušných peněz. Žadosti musely být řádně odůvodněny a obsahovaly prohlášení podnikového ředitele, že schodek bude napraven v příštím měsíci. Hlavní správa však mohla v rámci sektoru z ušetřených peněz jiných podniků tyto částky jednoduše odepsat. Prakticky závisely výplaty peněz na mzdy na plnění plánu v Pc, avšak toto měřítko nebylo vždy správné ani spravedlivé, neboť PC nevyjadřovaly přesné množství peněz, potřebných na zhotovení určitého druhu výrobku. Stávalo se tedy, že národní podnik nebo závod splnil výrobní plán v kg na 100% i více, ale plán v Pc pod 100%. V tomto případě musil podnik žádat o povolení výplaty mezd a platů. Během roku 1951 snižovala hlavní správa mzdové uhryny, hlavně "A" a "TM" a poukazovala na okolnost, že odchodem úředníků do výroby ušetří podnik na platech. Zapomínalo se však, že tito měli nárok na tříměsíční plat na zapracování.

Akce snížení nákladů.

V září 1951 rozvinula se akce za snižování nákladů, která měla vyrovnat schodky národních podniků. Sám ministr lehkého průmyslu ve svém tajném dopise vyzýval podnikové ředitele a podnikové hospodáře, aby tento mobilizační úkol splnili a překročili. Národnímu podniku "Stepo" bylo uloženo, aby v měsíci říjnu až prosinci ušetřil na výdajích 4,5 mil. Kčs. Dopis obsahoval také přílohu, na které byly pokyny, jakým způsobem se má k tomuto závažnému cíli dojetí. Byla to především uspora materiálu, technicko-organizační opatření, uspora na poštovním, telefonu a pod. Úkol však nebyl zdaleka proveditelný, neboť jako obvykle, přišel "za pět minut dvanáct" a byl přehnaný tak, že podnikohospodářům přešlo chuť k práci. Náklady činily totiž cca. 10 mil. Kčs měsíčně a na některých z nich se nedalo vůbec ušetřit. Viz odpisy investic, daně a pod. Propagačním referentovi bylo doporučeno, aby vyvěsil na pracovištích tabule, na nichž by bylo laicky znázorněno plnění těchto úkolů. Státní banka a nadřízené orgány vyžadovaly hlášení, jak mobilizační úkol pokračuje. Podnikový hospodář v mnoha případech neměl na tyto uspořádky času, neboť se musil starat již o přípravu finančního plánu na rok 1952.

Vypracování finančního plánu na rok 1952.

Přípravě finančního plánu na rok 1952 bylo věnováno více péče než plánu předešlému a byl také zcela odlišně sestavován. Podnikoví plánovači a vedoucí oddělení mezd a práce byli pozváni na školení, kde byli instruováni. Podnikoví ředitelé se dostavili na schůzi, kde promluvil náměstek ministra průmyslu a zdůraznil plnění jmenovaných úkolů. Jmenovité úkoly byly: Směrná čísla pro plán výroby, zvýšení produktivity práce, plán zaměstnanosti, snížení nákladů, snížení % zmetků a plán akumulace. Bylo upozorněno, že čísla jsou neměnná a musí být dodržena.

Chozrasčot.

Již poslední organizační skupina, která v r. 1951 navštívila podnik "Stepo", měla připravit podnik na "Chozrasčot". Podnikoví hospodáři byli pozváni na školení, kde přednášel hlavní účetní ministerstva průmyslu a soudruh KŘEČEK /fmu/ z katedry. Praktický příklad z chozrasčotu předvedl podnikohospodář Řetenických skláren s. KMÍNEK /fmu/.

/more/

KŘEČEK /fmu/ bývalý Baťův účetní, ve své řeči prohlásil, že chozrasčot není systém, nýbrž účetní metoda. Z celého kursu vysvítalo, že ani chozrasčot není nic nového, neboť vychází z kalkulací a přesných výrobních rozpisů, které rozpracovával i systém SPH. Lidé, kteří se chozrasčotem zabývali, mají zřejmě dost obrazotvornosti a vymýšlejí si nové zásady a účetní techniku, avšak nějaké směrodatné učení o chozrasčotu nevymyslili. Přednášky se většinou zabývaly socialistickou ekonomikou a protiklady kapitalistického hospodářství. Přítomní podnikoví hospodáři si vlastně ze školení nic neodnesli, ztratili jen čas, který mohli věnovat jiným, naléhavějším pracem.

EVAL. COMMENT : Difficulties of mentioned "SPH" system known from other information. Many more details in the CSR press. "Stepo" China plant confirmed. For further details see Items No 6070/52, 6071/52, 6143/52, 6408/52, 6566/52, 6952/52, 6428/52, 7108/52. Subject information about inner economical planning is too difficult to evaluate; however, it seems to be written by a good observer and a good expert of economical questions of this kind. Authenticity of all mentioned figures unknown.